

Euskalarien nazioarteko jardunaldiak

Joxe Azurmendi

Aspalditxo paseak eta ahaztuxeak daude apika, egun ihes haien kronika eta iruzkin xeherik egin nahi izateko oraindik, baina JAKINEk erreparatu ere gabe ezin baztertu ahal adina-koak izan ditugu ihardunaldiok, lerro berant apalok konstantzia uzteko besterik balio ez balezate ere: euskalari eta euskaltzale biltzarren mundutxoan zalantza-gabe aspaldi honetako jazorik arrabostatuena berak izan dira, mass mediaen erantzunaren aldetik: biziki edukintsuak, pentsatzen dut, eta zientziari lotuak, gaien nahiz trataeraren aldetik; organizazio aldetik ere ohituta ez gauden egokitasunezkoak, hotsa dabilenez; esanahitsuak, elkartu ahal izan dituen jakintsuen aldetik; itxaropengarriak, ireki dituzten perspektibengatik, egiaz hasiera bat izan badira behintzat, segida ekarriko dutenak, ez ondorio gabeko argitxakur hutsak euskal ilundegian. Aurretik esango dut, egun haietan Euskal Herritik urrun suertatu nintzenez, bertan egoterik ez nuela izan eta prentsa bidez —aski kanpotik, beraz— jarraitu diodala ihardunaldion desarroiloari.

Hasteko, euskal baldintzetarako esan beharra dago kongresu honek kontsolagarriki ongi funtzionatu duela mass media aldetik. Funtzionatu egin du —ez da gutxi— eta ongi ezezik, bortizki funtzionatu du, bertokoez gain urrutiagoko prentsa medioren batzuk ere interesaraztea lortuz, euskararen arazoa bai kanpoan eta bai geure etxean itotzen duen ignorantzia eta arduragabezia-zeko zerkoa zertxobait altxatuz. Lehengo zahar ugariez gainera, zor

berri batzuk gehiago baditu Tovarekin, adibidez, herri zorren ordainzale txar honek hemendik aurrera.

Euskaltzale sofitu, gogoz baino beharrez apalagoak lizentzi genuen kongresu honen kariaz alarde eta haizekeria piska bat geure buru tristeon gainean, triunfalismo apur bat egunotan (errebantxa keru zerbaitez?) konprenigarria bait da kanpo alde-ra, agian taktikoki probetxugarria ere bai. Halare, programari begira eta, prentsan ibili dena ere letra arteko zirrikituetan apur bat miatuz eta, badirudi euskarak, edo euskararen zientziak, edo. berdin da, euskaldunok, oraingoz podio internazional batetan gailardiaz ateratzeko ez dadukagula izar eder bat besterik... zeru ilunean. Komunikazioak eta presentatzeko bai. jakina. Hori libre zuen edozeinek, Hain libre, nonbait, komunikazioen zerrendak saski-naski mordoilo, irregular baten inpresioa uzten bait du, ez nondik eta ez nora. Bestela ere biltzar hau euskalariena izan da, izen horrekintxe, agian gutxiago euskalaritzarena, eta euskalaritza barruko ezerena ez noski, edo nahiago bada edozerena. Lehen kongresu internazional honetarako programa bat ala zaku bat egin ote genuen, geratu nintzen, ala justu zaku bat programatu nahi izan ote zen espreski. Eskaparatea eskusiban euskalari arrotzentzat erreserbatua egon da, euskalari euskaldunei bigarren mailan tokatu zaie lan egitea. Beharbada horregatik edo, apenas esan daiteke kongresu honek aktualitate ikaragarriko gaiak erabili dituenik.

Bilerak eta ibilerak egunean-egunean nola ibili ziren, komentarioak eta kritikak eta erantzunak, hor geratu dira prentsan, antolatzaileek hurrengoan gogoan hartu nahi badituzte. Han-hemen azaldutako kezka edo kritikarik gehienak, Jose Ramon Etxebarriak *Egin*-en ongi samar biltzen zituen, nik uste. Anekdotak aparte, laster eramango bait ditu haizeak, sentsibilitate (politiko) minbera batzuk ezin aparte utz bagenitza ere tamalez, liberaltasun pittin batekin, kolaborantza izpirituz jokatzuz, kongresu honen martxan egin diren esperentziak lezio bat izan daitezke hurrengorako.

Orain eta hemen, kongresuaz beraz baino gehiago, inguruan ibili denaz aritu nahi nuke, prentsan adibidez, despiste haundi samarra egon den inpresioa daukat eta. Zertarako zen justu eta zehatz kongresu hau? Show bat ote zen? Prentsan ibili direnek bederen ideiak oso garbi ez ote zituzten nago. Jakin du kongresu honek, esan dut, jakin du sozialki inziditzen. Baina kezkatxo bat geratzen zait, anekdotikoan galdu ez ote den inzidentzia hori. Asko eskatzea al da zientifikoan kongresu bat eta zinema festibal

bat ez konfunditzeko? Kongresu batetan kongresua bera da lehenengo vedettea. Ikerketa, estudioa. Kongresu honek mugarri bat adieraz dezake gure historian: agian horixe da euskal herriak gutxien ulertu duena. Baina agian abuztuak Euskal Herrian berezkoa du gehiago ezin ematea. Eta agian kongresua kongresu baten eginkizunetara garbi ez mugatzeak ere sortu du hori.

Interes bat kritiko guztien eta komentarista guztien testuetan nabarmentzen da: euskararen *bizitzaren* kezka. Ikerketak ongi daude, baina euskararen bizitza indartzeko medio bezala hartu behar ditugu, —esango zuen batek—. Elitismoan erortzea eta adarretatik ibiltzea ere norbaiti iruditu zaio. Soziolinguistikako biltzar urgente bat eskatu du besteak. Guzti hau Euskaltzaindiko diruen eralguntzaren kontuarekin eta prioritateak erabaki beharrarekin ere lotzen da.

Uste dut honekin problema zahar bat jotzen dugula berriro; gure «teorizaleen» eta «praksizaleen» betiko teinka, betiko problema bera biltzarren, Euskaltzaindiaren eta euskaltzain izendapenen, ikerketen, teorien eta praksien eta edozeren problema zentrala gure artean. Horregatixe ere soluzio sinplista batekin despatxatzerik ez dagoena.

Bistan dago, helburuak beti ere euskararen bizitza indartzea izan behar duela. Baina bistan dago edozeinentzat, vitalismo/irrazionalismo edo espontanismo ezaguntxo baten praktikanteak ez bagara behintzat, zientziak ez digula euskara indartzen lagundu baizik egingo. Alderantziz ere esan bait daiteke: euskara nekez indartu ahal izango dugula, zientziaren laguntzaz ez bada.

Eta, halere, ez daukagu estudioaren eta zientziaren kontzeptio utilitarista, inmediateista motz-motzez ibiltzerik guzti honetan; ikerketa bakoitzak segituan konklusioak ekarri beharko balitu bezala, kalera lasterka joan eta bertanbera aplikazioak egiten hasteko. Ponentzia bakoitzaren ondoren, honek zein aplikazio dauka?, galdetzen badugu, oso urrutira ez gara inoiz helduko. Alkimiaraino agian bai. Zientziaraino sekula ez. Zientziak, izan ere, lehenengo zientziak dira, eta aplikazioak beste zerbait dira, etorri ere gero datoz, geroago, agian urteak geroago. Gizonari bezalaxe, zientziei ere gustatu egiten bide zaie libertate piska bat eta autonomia piska bat, bere desarroilo normalerako. Loreak astindu eta bota egin zituenak, ordea, ez du gerezirik ere jango gero. Eta euskararen zientzian loreak («elitismoak», ikerketa «abstraktuak», edo direlako horiek) ez dauzkagu inolaz ere gehiegi: hain gutxi dauzkagulako zer diren jakitera iritxi gabe gaude oraino seguruenik.

Bihoaz oharrok, Euskal Herrian nik zenbait «pragmatismori» eta zenbait «praktikori» estudioaren, teoriaren, zientziaren edo ikerketaren kontzepzio arrastakari, merkatari baten susmoa hartzen diodalako. Baina, oharron ondoren, problemari ez diogu oraindik egiaz erantzun.

Hiru zatitan banatuko dut pragmatismoaren eta premia praktikoen arazo hau. Egunoroko premiei gagozkiela, alde batetik euskara batzeko eta finkatzeko lanak daude: euskararen beraren ikerketa asko eskatzen dutenak, sintaxiaren azterketa etab. (baina lehen-lehenik ikerlari euskaldunei berei tokatzen zaizkienak, nik uste, ez herbesteko euskalariei). Bigarren, euskara irakasteko lana dago («euskaldunberriak»): metodo egokiak asmatu, etab., hori ere gehien-gehienbat hemen egin beharko bait da, ez beste nonbait. Eta, hirugarren, oraindik, nolabait esan, egin egin beharko dugun euskara: kimika, esate baterako, edo Administrazio hizkera, gehienetan egin eta gero praksira eramateko lana ere bai bait du (UZEIko lanak ikastoletara eramateko pedagogia). Seguruenik hementxe izan dezakete etxeko euskalariak kanpoko laguntzarik gutxiena (ikerketa mailan, zeren eta bestela, esperentziak trukatzearen mailan, laguntza baliosak ari bait gara ikusten). Kongresu internazionalen eginkizuna ezin izan liteke geure lana besteez egin diezagutela. Hori, ez Soziolinguistikakoek eta ez beste inolakoek ere egingo ligukete. Kongresuak, linguistikakoak nahiz Soziolinguistikakoa, beti ere informazio mailan mogituko dira, teorikoan hortakoz, eta ez soluzioak praksira eramatearen mailan. Kongresuei ez dago eman ez dezaketenik zergatik eskatu. Esan nahi dut, nire ustez absurdu hutsa litzatekeela, kongresu bat, natura honetakoa, gure eguneroko premiei lotu-loturik ibil dadila eskatzea.

Gauzak horrela, ikustekoa litzateke, eta hitz eginez kolejaliki erabakitzekoa, kongresuok nondik orientatu nahi diren.

Kontua da, ea baterako ala besterako premiek eta urgentziek planteamendu alternatibista bat exijitzen ote diguten. Hau da, metodologia onak prestatu beharrak, esate baterako, ikerketa kongresuak oraingoz baztertzea eskatzen ote digun. Eta nik ezetz uste dut. Euskaltzaindiak kongresu teoriko-praktikoak antola ditzake, antola, niregatik internazionalak, euskara zabaltzeko eta irakasteko metoduei buruz: Alfabetakuntzarekin, hizkuntz akademiekin, etab. kolaborantzan edo. Irakasteko metoduei buruz San Diegoko MacMurraughek hemen esan zuenak interesik franko biztu zuen. Jendeari asko interesatzen zitzaion arazo bat ukitu zuen seinale. Antola ditzake UZEI edo Elhuyarekin kolabo-

rantzan adibidez, lexiko espezializatuetako lanari buruz ere kongresuak. Ez luke kalterik. Baina urgenteena eta Euskaltzaindiaren eginkizun behinena, «Jagon» sail bat ere baduelako, eta larri gabiltzalako, horixe ote litzatekeen, ez nago batere zihur, batez ere horrekin bestea —ikerketa kongresuak— utz litekeela adierazi nahi bada. Gauzaok, «Iker» eta «Jagon» alegia, modu alternatiboan planteatzeko arrazoirik ez bait dago. Nik behintzat ez diot bat egin beharrari bestea utzi beharra ikusten. Eta, dena dela, euskalarien nazioarteko jardunaldiok dinamizatu eta bideratu dituen inspirazioa bestea izan da, «Iker» sailari dagokiona, legitimazio oso-oso duena bai gure herstuasunen eta bai Euskaltzaindiaren naturaren aldetik. Euskalarien nazioarteko kongresuak arrazoirik ez dira bestelakoak ez egiteko: berdin alderantziz, hasi besterik ez dauka, bestelakoak nahiago dituenak, baina gutxietsi gabe besteen ahaleginak. Beharbada hurrengo batek lehenengoak baino hobeto alderdi eta interes desberdinok elkar ditzake kongresu batberaren barruan ere. Inolaz egiterik ez legokeena, ikerketa mailan abiatu berri dugun esperentzia, euskalarien kolaborantza eta koordinaketa internazionala, abandonatzea litzateke. Aitzitik, RIEV-eraino eta, jarraitu beharra dago bide horri.

Hitz batetan: nik ez dut konpartitzen, kritiketan eta gero solasetan maiz somatu uste izan dudana mesfida, ikerketa kongresuei buruz. Kongresu horiek «elitista» bihurtzearen kontra ere, nik neuk ez daukat ezer: aitzitik, beren naturagatik beragatik, «elitista» izan beharra daukatela, uste dut, hots, espezialistenak, espezialistok ez bait dira «elite» ttipi-ttipi bat besterik. Guztiz kaltegarri eta negatibotzat daukadana, herri honetan, zenbait sasi-praktizismo eta antielitismo da, nik ez bait dut ikusten guk nola funtziona genezakeen, beste edozein herrik eta kulturak bezalaxe ez bada. Kongresu honek ahultasun batzuk izan baditu, ez dirudi arrazoizkoa huts horiek printzipiozko objektio bihurtu nahi izatea edozein ikerketa kongresuren kontra. Alderantziz, guztion laguntzarekin, Unibertsitatearen laguntzarekin bereberki, abiatu den bidea indartzea eta finkatzea da, egin beharra dagoena. Euskalaritza ere dependentzia internazional batetan dago, herri honetan dena bezalaxe. Ikerketa beharra dugu eta, ikerketan, laguntza eta kolaborantza internazionala behar-beharra dugu orobat.

Ikerketa kongresuak, edo kongresu orokorrako batetan ikerketa saila, ikerketako sinposioak, Euskaltzaindiak euskal Unibertsitatearekin elkarlanean antolatu ahal izatea izango genuke ho-

berena. Bidezkoena ere. Eta, puntu honetan, programaren nahaspilari buruz gorago esandakoarekin lotu nahi nuke.

Oker ez banago —oso posible da zuzenegi ez egotea—, euskalariak, munduan zehar sakabanaturik, bakoitza bere aldetik ibili dira, nahiko bakarti, bakoitza berari interesatzen zitzaion aldetik, ardatz bat gabe non lotu, zentro bat gabe, funtsean euskalaritza koherente bat egon gabe. Euskalariak mundu guztian asko ez direlarik, gainera, eta gehienak euskarara bigarren edo hirugarren maila batetan bakarrik dedikatu izanik areago (zenbait kongresista ilustreri ez dakit «euskalari» eriztea ote zegoen), ezinbestekoa da, kongresu bat haiek biltzeko egiten bada, ez kongresu bat egiteko haiek bildu, programak piska bat deskontzertagarri resultatu behar izatea. Honen soluzio bakarra euskal Unibertsitatea da. Euskal ikerketak hemengo Unibertsitatean potentziaztea, sistematizatzea, zentratzea: horrela bakarrik lortuko dugu euskalari internazionalen aportazioa gure premien arabera ere, praktikoagoa alegia, izan dadila, adarretatik ibili gabe, esan den bezala. Adarretatik badabil, enborrik ez dagoelako da, euskal inbestigazio koherente bat.

Euskararen ikerketa internazionalak koherentzia gehiago izango du, probetxugarriago ere izango zaigu beraz, euskararen ikerketaren inizatiba geure Unibertsitateak har dezanean. Euskal ikerketen bidea, ritmoa, testuingurua, hemendik inposa daitezenean. Praxian, euskal ikerketen plan bat edo bezalako zerbait, inposatu egingo da mundu guztian. Zientzietan ikerketak beti solidarioak dira eta. Orduan bakarrik izango da posible ikerlarien eta ikerketen dispersioa gaindiaztea. Orduan, Kalifornian edo Georgian euskal ikerketak egiten dituen tipo bat ez da izango bitxitasun sinpatiko bat, probetxu haundiko laguna baino. Eta orduan ikerlarien kongresuak ere sistema eta koherentzia gehiagorekin programatu ahal izango dira. Eginkizun konkretu-konkretuak izango dituzte kongresuek.

Gerora euskal ikerketen kongresuak eta Unibertsitatea, elkarrekin batera pentsatu beharko ditugu. Elkarrekin batera desarroilarazten ere ahalegindu beharko dugu: euskal ikerketak elkarlan internazionalen eramaten alegia. Euskaltzaindiak ikerketa kongresuok Unibertsitateaz batera antolatzen saiatu beharko du. Eta, esan den bezala, kongresu horien baitan sinposio batzuk, edo beste kongresu batzuk aparte, antolatzeko (euskara irakas-teko metodoez, soziolinguistikaz, hizkera espezializatuaz, etab.), horretan dabilzan talde eta erakundeekin elkartzuz.

Kongresuaren inguruan behin eta berriro azpimarkatu da Uni-

bertsitatearen inportantzia: euskal Unibertsitateak euskararen ikerketan bereziki ahalegindu behar duela. H.d., historia, etab. ere ikertu beharko direnez gero, euskal Unibertsitatean, ikergai nagusia, euskal ikerketen zentroa, hizkuntzak izan behar duela.

Ikerketen objektuaz hori. Puntu horrekin batera, ordea, eta kongresuko gorabehera batzuekin ere lotuta, beste hauzi zahar bat biztu bait da berriro: euskara iker-objektu eta euskara erabil-objektuarena. Kongresu (internazional) batek euskara ikertu egin behar du, konforme, baina ez ahal du erabili ere egin behar? Unibertsitate (nazional) batek euskara ikertu behar du, baina erabili eta praktikatu ez ahal du egin behar? Hor jaiki dira berriro Oinaz eta Ganboa.

Nik ez dakit buruz-behera «maximalisten» infernura amilduko ote naizen nire eritziarekin («praxizaleen» alderdira pasatzera noa), baina minimalistekin ezin joan nindeke eta birtutezko erdibide santua bezala definitu den zentro guztiz ekilibratu horretan ere ez naiz sentitzen. Non erabili behar da euskara: oinarrizko heziketan bakarrik, Unibertsitatean, kongresu internazionaletan, kongresu nazionaletan bakarrik, euskaldun hutsak dauden kongresuetan?... Begira: «bi postura daude, maximalistena eta minimalistena, eta bion tartean ni erdian nago», erabaki liteke. Baina hauziak hain eliz-zuhurki planteatzea (planteatu aurretik soluzioa erabakita edukitzea alegia), ezer ez planteatzea da. Teorian —eta praxian are gehiago— hogeit hamar maximalismo diferente, berrogei minimalismo diferente eta mila zentro aurki bait daiteke. Arazo bakoitzean eta leku bakoitzean banan-banan (ez da berdin izango Donostian ala Gasteizen) eta konkretu ikusi beharko da maximalismoak eta minimalismoak eta zentroak non kokatzen diren. Maximalismo ahobero batzuk («bigarren kurtsoa hasi ahal izateko, denek euskara jakin beharko dute», «euskaraz ez dakien irakaslerik ez bedi onar»), badakigu gure posibilitate errealekin zerikusirik ez daukatela eta ridikuloa besterik ez dugutela eragiten. Holako extremismo batzuk aipatzea eta deskalkifikatzea erraz samarra da. Premiak eta urtegiak desberdinak daudela ere, ezin uka, nola ere ez, gure kapazitateak oso mugatuak direla, espazioak beteaz joateko. Edozeintzuk daki, orokarki, urtegiak dela euskarak oinarrizko heziketaren espazioa okupatzea, Unibertsitatean establitzea baino, eta oinarrietatik teilatura eraiki behar omen dugula. Baina obserbazio orokarki oso zuzen horiek, ez historiaren eta ez kulturaren desarroilorako balio duten eskema etapista bihur litezke, modu alternatibista simple batetan aplikatu nahi izanez kero: orain hauxe bakarrik eta beste hori ez,... Gezurra ere badirudi, euskalariak ibiltzea

euskararen usadioa Unibertsitatean potentziazteko asmoei pegak ipintzen bezala, maximalismoen beldurrez! Justu heziketa eta kultura ere behetik goraino, oinarrizko heziketatik Unibertsitatearaino, solidarioak direlakoxe, ikerketak bezalaxe hain zuzen, niri imposible iruditzen zait oinarrizko heziketaren espazioa behar bezala okupatzea, une berean polliki-polliki Unibertsitateko espazioa okupatuz joan gabe.

Gerra aurrekoei poema nazional batek salbatu zien bezain gutxi omen digu guri zientzietako zenbait adaska altu lantzeak euskara salbatuko. Alajaina! Poemarik ez egiteak gehiago salbatu ote zuen? Egin zuenak, euskara ez zuen salbatuko, baina gutxienez poema bat egin zuen. Egin ez zuenak, ez zuen ezer egin eta euskara ez zuen gehiago salbatu. Zeini egiten dio kalte zientzietako zenbait adaska altu kultibatu nahi duenak? Ez dakit zer pentsatu. Goragokoak bezain xelebrea eta onartezinak egiten bait zaizkit niri «antielitismo» eta praktizismo berriok, oso beste nondibait sortuak badira ere. Eta uste dut hemengo herstukeria eta giro pozoitsuan bakarrik ulertzen direla alternatiba edo antinomia ulertezin horiek: herriko euskara salbatzea urgenteago delako, zenbaitek ezin eraman du euskararen batasuna potentziaztea; euskararen bizitza indartzea urgenteago delako, ezin eraman ikerketa teoriko «altuak» potentziaztea; oinarrizko heziketaren espazioa okupatzea urgenteago delako, ezin eraman zientzietako zenbait adaska alturen kultiboa potentziaztea. «Bi dama gazte ikusi ditut / ezin pasarik atian». Nik ez dakit euskaldunok buruan bi ideia batera edukitzeko kapaz ote garen: bi gauza batera egiteko ezetz ematen du. Egiten uzteko ere. Lau katu besterik ez dira oraingoz eginahalak egiten hasi direnak, hasi besterik ez, eta apenas zientzien adaska eskandalagarri altuetan hori ere, eta ez zaigu gauza hoberik bururatzen, burla egitea baino, adore eta animo eman ordez.

Hau ez da lekua, ez momentua euskarak okupatuz joan behar duen espazioen arazoa behar bezala eztabaidatzeko eta lan hori zentzuz, errealismoz, nola eraman behar den, aztertzeko. Bakarrik, lekua eta momentua da, horretan saiatu beharra, saiatzan ari direnak apoiatu beharra, oinarrizko heziketaren espazioa okupatzeko ere dagoen euskara Unibertsitatean sartu beharra, Unibertsitatean euskarak oinarrizko heziketaren arazoarekin desligatu gabe ibiltzeko daukan beharra, denok daukagun elkarri laguntzeko eta ez elkar zankadilatzeke beharra, azpimarkatzeko.

Euskal mundu aspergarria oraintxe ari da burua altxatzen, denok idazle, kritikoa, gramatikoa, linguista, etimologista, politikoa,

irakasle, periodista, propagandista, akademiko bezala ibili behar izaten genuen situazio lotsagarritik, eta badirudi egoera berrira, pluralitate piska honetara, normaltasunera, ezin ohitu garela. Ia ez dakigu dena eta ez dugu dena kontrolatzen (jakitea ere kontrol modu bat zen neurrian), zer ote dabilen euskal periodismoa, edo UEU, zer berri nobelan, zer haize poesian, kritika literarioaren moda edo modu berrienak, etab. etab. Euskal mundua ere, zorionez, geroz eta zabalagoa da, dibertsifikatua, diferentziatua. Baina lehen, gure lanean euskaltzaleok denok gure artean adiskide eta inguruan etsaiek inguratuta sentitzen baginen alde guztietatik, oraindik ez dugu lortu nonbait orduko reflejoak hasiantzea. Pertsegizio maniak. Oraindik ezin ikasi dugu, honez gero gurekin ez ibiltzeak ez duela gure kontra ibiltzea esan nahi, bakar-bakarrik bakoitza bere aldetik ibiltzea ere esan nahi lezakeela, eta absurduak direla euskaltzaleon artean ikusten ditugun pikeak eta konkurrentziak. Hasi prosa berri bat sortzeko lehenengo ahaleginak, eta horra anatemak eta kondenak: sintaxia! mordoilokeria! Metodoren batzuk egiten dira euskara irakasteko: literatura itotzen ari garela!, garrisika literatoak. «Finkatu barik, desfinkatu egin behar da euskara», sententziatuko dute literaturzale horiek berak, hizkuntza finkatu nahi dutenen kontra. Eta hauek ez dute ulertuko, literaturak bere autonomia eta bere exijentziak dituela eta hizkuntz finkapenaren zerbitzuan jartzetik ez daukala. Egiten dira hiztegi berezi batzuk (Fisika, Kimika, Politika), inori «altuegi» eta alferrikako luxu iruditzen zaizkio: haurtzaindegian edo poesigintzan enplegatzen denaren beharrian-etatik begiratuta izan ere halaxe bait dira, baina beste askoren premietatik ez. Berdintsu gertatzen bait da, kongresua adarretatik zebilela iruditu zaienekin, edo oinarrizko hezkuntzaren barrutia okupatu beharraz konbentziturik, euskara Unibertsitatean sarrarazi nahita ahalegintzen ari direnak errezeloz eta susmo gaiztoz begiratzen dituztenekin. Euskal Herrian seguruenik ez dago, beste euskaltzale mordo batek arras kaltegarritzat edo alfer-alferrikakotzat jotzen ez duen lanen edo moduren batetan ari ez den euskaltzalerik. Alde guztietatik sabotaiarietarik eta konspiradoreek mehatxatuko balute bezala guk geuk, euskararen eta Euskal Herriaren onerako, daramagun lan guztiz inportantea eta urgentea.

Lehenengo «euskalarien nazioarteko jardunaldiak», gure arteko ia gauza denak hasten diren bezala hasi dira: errezelo eta mesfida artean. Orduan, inportantzia xelebrea merezi izan duten anekdotaxo batzuk, ez dakit beldurgarri ala dibertigarri diren: elkarrekin ingelesez aritu omen ziren bi euskalarien eskandaloa,

etab. Denok dakigu edukazioa, taktoa, situazioaren zentzua, edo soilago zentzu komuna, gutxienez edozein printzipio haundi adina konprometaturik ibiltzen direla holako gorabeheretan. Baina hemen segituan seguritate nazionaleko problema bat sortzen zai-gu... Kongresuak egiten ere kongresuak eginez ikasiko dugu, polliki polliki. Eta euskaltzaleon artean oraindik nagusi dugun giro itoa, sapa, sargori errea, liberaltasun eta kolaborantza aire berriz piska bat freskatzen joan ala.

Bukatzeko, eta pentsamentua hurrengo kongresuan dudala, Jose Ramon Etxebarriaren pasartetxo bat aldatuko dut honera: «Zeren eta inork ez baitu ukatzen, euskarari buruzko ikerketak beharrezko direnik. Baina ikerketak mediotzat hartu behar ditugu euskararen bizitza indartzeko. Ostera, nik neuk, helburua eta medioak nahastu samar aurkitu ditut, ihardunaldietako giro nagusia ikusiz». Kongresu bat antolatzerakoan, helburuak garbi eduki beharra dago, medioak seinalatzen eta proportzioak gordetzen jakiteko. Nondibait hasi beharra zegoen, hasi. Baina gerora euskararen prestigioak eta, nekez legitimatuko dute hain kongresu garestirik. Eta kongresua euskalariak elkar ezagutzeko dela esatea, ongi dago modestia piska bat antolatzaileen aldetik, baina —azken finean oso serioa ez dirudi, ezta? Hurrengorako beharbada ideiak piska bat garbiago izango ditugu, zer egin nahi dugun eta nola egin behar dugun.

J. A.